

ב. החוב של המגזר הפרטי הלא-פיננסי¹

בשנת 2023 נמשכה העלייה ביתרת החוב של המגזר הפרטי הלא-פיננסי¹ אך בשיעור נמוך מאשר בשנים הקודמות (כ-4%). ההאטה בשיעור הגידול של יתרה זו, שאפיינה את שני המגזרים הללו, החלה ברביע השלישי של השנה והתעצמה ברביע האחרון על רקע מלחמת 'חרבות ברזל'.

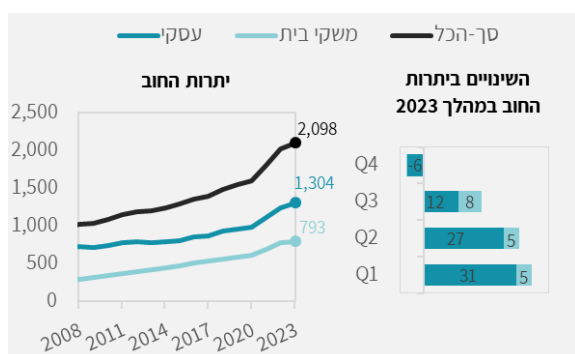
יתרת החוב של המגזר העסקי הלא-פיננסי² עלתה בשנת 2023 בכ-64 מיליארד ש"ח (5%), בעיקר כתוצאה מנטילת הלוואות של מגזר העסקים הגדולים מהבנקים, שהתרכזו במחצית הראשונה של השנה. העלייה ביתרת החוב בכל מגזרי העסקים נבלמה ברביע האחרון של השנה על רקע המלחמה.

יתרת החוב של משקי הבית עלתה השנה בשיעור מתון של כ-2% (כ-18 מיליארד ש"ח), שילוב של התמתנות בעלייה ביתרת החוב לדיוור וירידה ביתרת החוב שלא-לדיוור. ההתמתנות בעלייה ביתרת החוב לדיוור מקורה בהאטה בנטילת משכנתאות חדשות מהבנקים, שנמשכה השנה על רקע העלייה בריבית בנק ישראל והתעצמה לאחר פרוץ המלחמה. הירידה ביתרת החוב שלא-לדיוור התרכזת ביתרת החוב לגופים המוסדיים ובעיקר לקופות הגמל ולקרנות ההשתלמות.

על מנת לצמצם את הפגיעה הכלכלית של המלחמה בשני המגזרים הללו, נקטו ממשלת ישראל ובנק ישראל צעדים שונים לעידוד מתן אשראי והקלות בתנאי האשראי הקיימים.³

1. החוב של המגזר הפרטי הלא-פיננסי (העסקי ומשקי הבית)

איור ב'-1: יתרת החוב של המגזר הפרטי הלא-פיננסי מיליארדי ש"ח

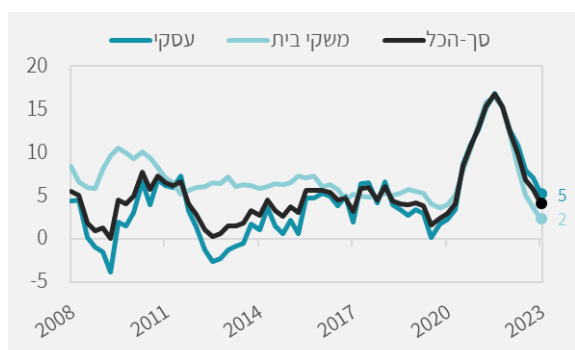

המקור: דיווחים לבנק ישראל, הבורסה לני"ע ועיבודי בנק ישראל.

בשנת 2023 נרשמה עלייה מתונה ביתרת החוב של המגזר הפרטי הלא-פיננסי, הן בחוב של המגזר העסקי והן בחוב של משקי הבית. ברביע האחרון, על רקע פרוץ המלחמה, חלה ביתרה זו ירידה מתונה.

יתרת החוב של המגזר הפרטי הלא-פיננסי עלתה במהלך שנת 2023 בכ-82 מיליארד ש"ח (4%) ועמדה בסופה על כ-2.1 טריליונים, היקף שהוא נמוך ביחס לעלייה המואצת ביתרת חוב זו שנרשמה בשנים 2021-2022. רוב העלייה (כ-69 מיליארד ש"ח) התרחשה במחצית הראשונה של השנה. מקור העלייה ביתרת החוב נובע בעיקר מגיוס חוב נטו ומנטילת הלוואות על ידי שני המגזרים הללו. העלייה של מדד המחירים לצרכן והפיחות של השקל מול הדולר תרמו אף הם לעלייה ביתרת חוב זו.

איור ב'-2: שיעורי השינוי השנתיים ביתרת החוב של המגזר הפרטי הלא-פיננסי אחוזים

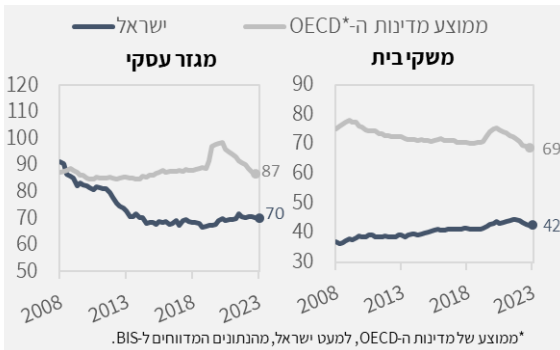
המקור: דיווחים לבנק ישראל, הבורסה לני"ע ועיבודי בנק ישראל.

שיעורי הגידול השנתיים ביתרת החוב של שני המגזרים הללו התמתנו במהלך שנת 2023 והם דומים לשיעורי הגידול הממוצעים בעשור האחרון.

שיעורי הגידול השנתיים ביתרת החוב של המגזר העסקי ושל זו של משקי הבית, שהגיעו במחצית הראשונה של שנת 2022 לשיא של כ-17%, התמתנו בשנת 2023 ועמדו בסופה על כ-5% ו-2%, בהתאמה.

¹ הפרק מתמקד בחוב של המגזר הפרטי הלא-פיננסי למלווים העיקריים (בנקים, גופים מוסדיים, תושבי/ות חוץ, ועוד) ואינו כולל חוב למלווים אחרים (כגון חברות אשראי פרטיות). ראו הסבר ברשימת המונחים המרכזיים בסוף הפרק. נתוני החוב לבנקים מבוססים על נתוני המאזנים החודשיים ולא על נתוני הדוחות הכספיים השנתיים, שכן טרם פורסמו לציבור כל הדוחות הכספיים לשנת 2023. להרחבה של ניתוח מגזרים אלה ראו פרק ד' בדוח בנק ישראל 2023 שצפוי להתפרסם בסוף חודש מרץ 2024.
² בכל מקום שבו מצוין "המגזר העסקי" הכוונה למגזר העסקי הלא-פיננסי (לא כולל את הבנקים, חברות כרטיסי האשראי והגופים המוסדיים).
³ להרחבה ראו פרקים ג', ה', ו' ו-ח' בדוח בנק ישראל 2023 שצפוי להתפרסם בסוף חודש מרץ 2024 וכן, תיבה 1 בדוח היציבות הפיננסית למחצית השנייה של 2023.

איור ב'-3: החוב של המגזר הפרטי הלא-פיננסי אחוזי תוצר

המקור: דיווחים לבנק ישראל, הבורסה לני"ע, הלמ"ס, ה-BIS ועיבודי בנק ישראל.
* ממוצע של מדינות ה-OECD, למעט ישראל, מהנתונים המדווחים ל-BIS.

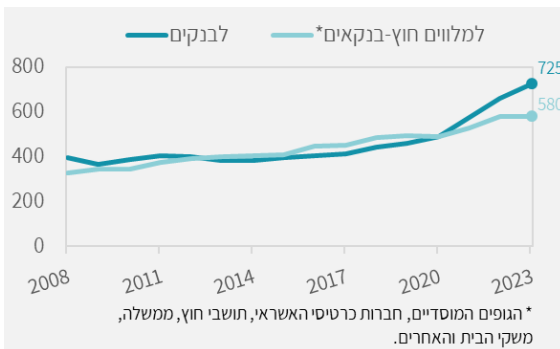
יחס החוב של המגזר העסקי לתוצר יחס החוב של מגזר משקי הבית לתוצר נותרו נמוכים בהשוואה למדינות ה-OECD.

בשנת 2023 יחס החוב של המגזר העסקי לתוצר יחס החוב של משקי הבית לתוצר בישראל ירדו בכ-1 נקודת האחוז, כל אחד מהם, ועמדו בסופה על כ-70% וכ-42%, בהתאמה.

גם במדינות ה-OECD יחסים אלו ירדו השנה לכ-87% וכ-69%, בהתאמה.⁴

2. החוב של המגזר העסקי

איור ב'-4: יתרת החוב של המגזר העסקי הלא-פיננסי לפי מלווים מיליארדי ש"ח

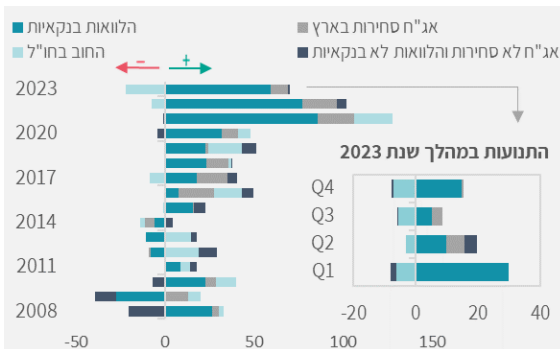

המקור: דיווחים לבנק ישראל, הבורסה לני"ע ועיבודי בנק ישראל.
* הגופים המוסדיים, חברות כרטיסי האשראי, תושבי חוץ, ממשלה, משקי הבית והאחרים.

העלייה בשנת 2023 ביתרת החוב של המגזר העסקי התרכזה בחוב לבנקים.

יתרת החוב של המגזר העסקי עלתה בשנת 2023 בכ-64 מיליארד ש"ח לכ-1.3 טריליונים: עיקר העלייה מקורה בחוב לבנקים, שמהווים כ-56% מיתרת החוב של המגזר העסקי.

איור ב'-5: אומדן לגיוס חוב נטו (תנועות) של סך החוב של המגזר העסקי הלא-פיננסי מיליארדי ש"ח

המקור: דיווחים לבנק ישראל, הבורסה לני"ע ועיבודי בנק ישראל.

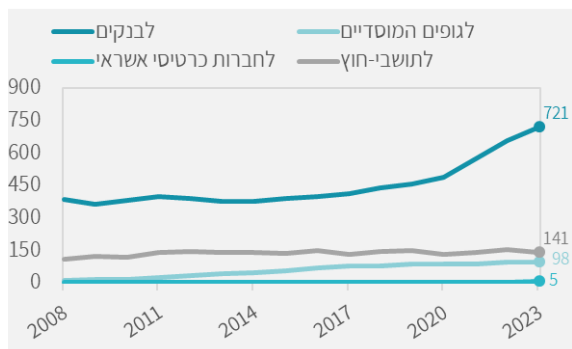
גיוס החוב נטו של המגזר העסקי התרכז באפיק ההלוואות הבנקאיות, בעיקר במחצית הראשונה של השנה.

גיוס החוב נטו של המגזר העסקי הסתכם בשנת 2023 בכ-48 מיליארד ש"ח, רובו גויס במחצית הראשונה של השנה. היקף הנמוך ביחס לגיוסים המוצאים בשנים 2021-2022.

תמהיל הגיוסים השנה היה דומה לשנים הקודמות: רוב הגיוסים, כ-60 מיליארד ש"ח, התרכזו בהלוואות בנקאיות; כ-9 מיליארד ש"ח גויסו באפיק האג"ח הסחירות בארץ; ומנגד נרשמו בחוב לחו"ל פירעונות נטו בסך של כ-22 מיליארד ש"ח שנבעו ברובם מפירעונות של הלוואות שניתנו על ידי תושבי-חוץ.

⁴ נתוני ישראל נכונים לחודש דצמבר 2023. נתוני מדינות ה-OECD נכונים לחודש ספטמבר 2023.

איור ב'-6: יתרת הלוואות למגזר העסקי הלא-פיננסי לפי מלווים מרכזיים, מיליארדי ש"ח

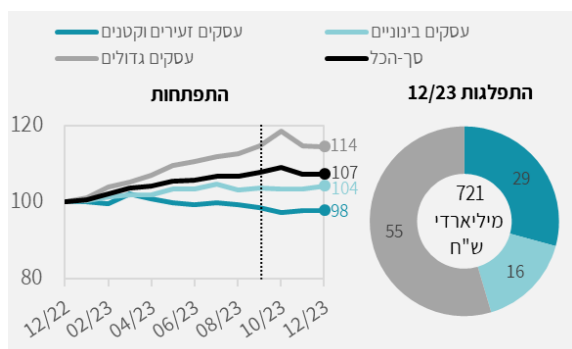
המקור: דיווחים לבנק ישראל, הבורסה לני"ע ועיבודי בנק ישראל.

הלוואות הבנקאיות מהוות כ-75% מיתרת החוב של המגזר העסקי שניתן באמצעות אפיק הלוואות.

יתרת החוב שמקורו בהלוואות שנטל המגזר העסקי עמדה בסוף השנה על כ-966 מיליארד ש"ח: העלייה ביתרת חוב זו התרכזה בדומה לשנים הקודמות בהלוואות בנקאיות שיתרתן הסתכמה בשנת 2023 בכ-721 מיליארד ש"ח, עלייה של כ-9%.

ביתרת הלוואות מתושבי-חוץ נרשמה השנה ירידה של כ-8% לכ-141 מיליארדי ש"ח, וביתרות הלוואות משאר המלווים - גופים מוסדיים וחברות כרטיסי האשראי - לא נרשמו השנה שינויים מהותיים.

איור ב'-7: הלוואות שניתנו מהבנקים לפי גודל עסק התפלגות (אחוזים), התפתחות (מדד)

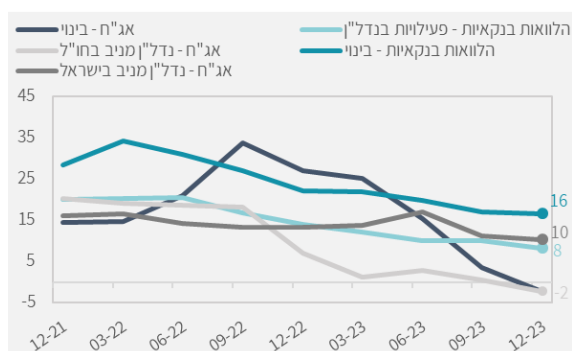
המקור: דיווחי מערכת הבנקאות לפיקוח על הבנקים ועיבודי בנק ישראל.

רביע האחרון של שנת 2023 נבלמה על רקע מלחמת 'חברות ברזל' העלייה ביתרת הלוואות הבנקאיות בכל מגזרי העסקים.

השנה ניכרת שונות בהתפתחות של יתרת הלוואות מהבנקים לפי גודל עסק - בעוד שיתרת החוב של העסקים הגדולים לבנקים עלתה בשיעור של כ-14%, נרשמה בעסקים הזעירים והקטנים ירידה של כ-2% ביתרת החוב שלהם לבנקים.

על רקע מלחמת 'חברות ברזל' בנק ישראל זיהה ירידה ביתרת האשראי לעסקים זעירים וקטנים. בעקבות כך החליטה הועדה המוניטרית לנקוט בצעד ממוקד של הלוואות מוניטריות מוזלות.

איור ב'-8: שיעורי השינוי השנתיים בחוב של ענפי הבינוי והפעילויות בנדל"ן באפיקי הלוואות הבנקאיות והאג"ח הסחירות בארץ אחוזים

המקור: דיווחים לבנק ישראל, הבורסה לני"ע ועיבודי בנק ישראל.

השנה נרשמה האטה בשיעור הגידול ביתרת החוב של החברות מענפי הבינוי והפעילויות בנדל"ן.

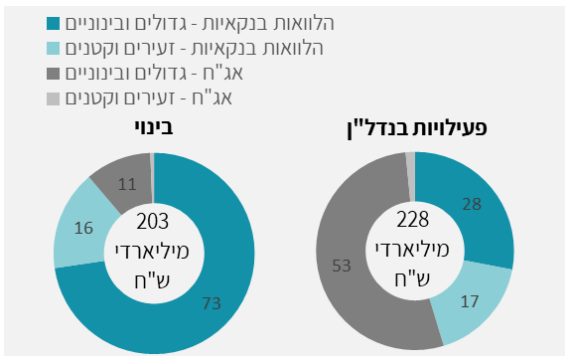
כשליש מסך החוב של המגזר העסקי הוא של חברות מענף הפעילויות בנדל"ן וענף הבינוי⁵.

במהלך שלוש השנים האחרונות נמשכה הצמיחה המהירה בהלוואות בנקאיות שניטלו על ידי חברות מענפי הבינוי. השנה נרשמה ירידה בשיעור הגידול ביתרת החוב, אך הוא נותר עדיין גבוה ועמד בסופה על שיעור גידול של כ-16%;

שיעור הגידול בחוב של החברות מענף הפעילויות בנדל"ן, הן בהלוואות בנקאיות והן באג"ח הסחירות, הואט ועמד בסוף השנה על כ-8% בכל אחד מאפיקי החוב האלה.

⁵ לפילוח של יתרת החוב של המגזר העסקי הלא-פיננסי לפי ענפי הכלכלה, ראו את העבודה בחלקו השני של הפרסום "מבט סטטיסטי 2019".
⁶ הרכיב העיקרי שלא סווג בסך החוב של המגזר העסקי הלא-פיננסי הוא "הלוואות הישירות מהגופים המוסדיים למגזר העסקי", ששיעורו כ-7% מסך החוב ולכן יש חסר באומדן של החוב של חלק מהענפים.
⁷ הניתוח של החוב באפיק האג"ח הסחירות בישראל התבסס על הסיווג הענפי של הבורסה, בעוד שהחוב באפיק הלוואות הבנקאיות התבסס על הסיווג הענפי של הלמ"ס. ייתכנו הבדלים מתודולוגיים בין שני סוגי הסיווגים. לפירוט והסבר הגדרות הענפים המוצגים ראו ב"מקורות הנתונים ומונחים מרכזיים" שבסוף פרק זה.

איור ב'-9: החוב של ענפי הבינוי והפעילויות בנדל"ן באפיקי הלוואות הבנקאיות והאג"ח הסחירות בארץ לפי גודל עסק⁸, אחוזים

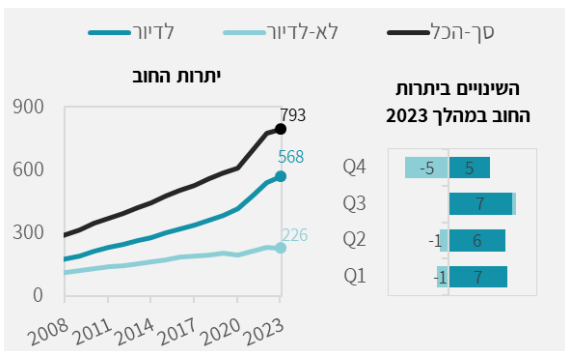
המקור: דיווחים לבנק ישראל, הבורסה לני"ע ועיבודי בנק ישראל.

כ-90% מהחוב של חברות מענף הבינוי מקורו בהלוואות בנקאיות; כ-55% מהחוב של חברות מענף הפעילויות בנדל"ן מקורו באג"ח סחירות בארץ.

בענפי הבינוי והפעילויות בנדל"ן ניכרת שונות במקורות המימון בין העסקים הזעירים והקטנים לבין העסקים הגדולים בענפים אלה - העסקים הקטנים נשענים על הלוואות בנקאיות בעוד שהגדולים, ובפרט בענף הנדל"ן, מגייסים חוב גם באמצעות אג"ח סחירות.

3. החוב של משקי הבית

איור ב'-10: יתרת החוב של משקי הבית, לדיור ושלא-לדיור מיליארדי ש"ח

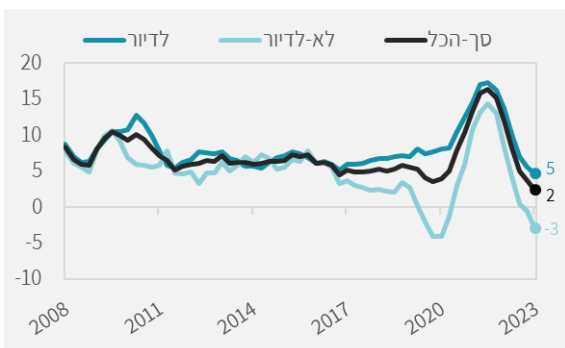
המקור: דיווחים לבנק ישראל ועיבודי בנק ישראל.

על רקע עליית הריבית התמתנה השנה העלייה ביתרת החוב לדיור של משקי הבית ולראשונה מאז שנת 2020 חלה ירידה ביתרת החוב שלא-לדיור שהתעצמה ברביע האחרון של השנה.

יתרת החוב הכולל (לדיור ושלא-לדיור) של משקי הבית עלתה במהלך שנת 2023 בשיעור מתון של כ-2% (כ-18 מיליארד ש"ח) לכ-793 מיליארדים: עלייה של כ-5% ביתרת החוב לדיור שקוזזה בירידה של כ-3% ביתרת החוב שלא-לדיור, כאשר עיקר הירידה ביתרה זו מקורה ברביע האחרון של השנה, על רקע פרוץ המלחמה.

כתוצאה מכך עלה משקל יתרת החוב לדיור מסך יתרת החוב הכולל של משקי הבית בכ-2 נקודות האחוז לכ-72%.

איור ב'-11: שיעורי השינוי השנתיים ביתרת החוב של משקי הבית אחוזים

המקור: דיווחים לבנק ישראל ועיבודי בנק ישראל.

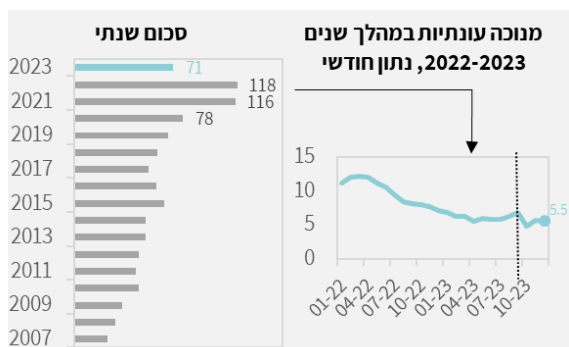
ביתרת החוב לדיור נמשכה בשנת 2023 ההאטה בשיעור הגידול וביתרת החוב שלא-לדיור נרשם השנה שיעור שינוי שלילי.

שיעור הגידול של החוב לדיור ממשיך להיות חיובי ועמד על כ-5% בסוף השנה, אך מהווה ירידה מרמות השיא שנרשמו בשנים 2021-2022 וחזרה לשיעורי הגידול שנרשמו בשנים שקדמו לשנים אלה.

בחוב שלא-לדיור נרשם שיעור שינוי שלילי של כ-3%, לראשונה מאז שנת 2020.

⁸ הניתוח של החוב באפיק האג"ח הסחירות בישראל התבסס על סיווג הענפי של הבורסה בעוד שהחוב באפיק הלוואות הבנקאיות התבסס על הסיווג הענפי של הלמ"ס, ייתכנו הבדלים מתודולוגיים בין שני סוגי הסיווגים. גודל עסק חושב בדומה להגדרות של פיקוח על הבנקים על בסיס מחזור פעילות. עסקים זעירים וקטנים - מחזור פעילות של עד 50 מיליון ש"ח, עסקים בינוניים וגדולים מחזור פעילות של מעל ל-200 מיליון ש"ח.

איור ב'-12: הלוואות חדשות לרכישת דירות מגורים שהעמידו הבנקים למשקי הבית מיליארדי ש"ח

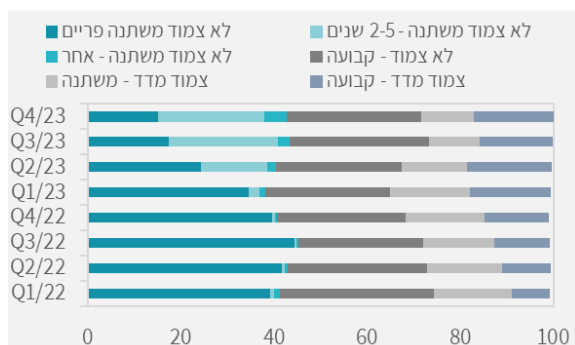
המקור: דיווחי מערכת הבנקאות לפיקוח על הבנקים ועיבודי בנק ישראל.

ההתמתנות בעלייה בחוב לדיור היא תוצאה של האטה בנטילת המשכנתאות החדשות על ידי משקי הבית מהבנקים, האטה שהתעצמה לאחר פרוץ המלחמה.

היקף המשכנתאות החדשות שנטלו משקי הבית מהבנקים הצטמצם השנה בהשוואה לשנתיים הקודמות והסתכם בכ-71 מיליארד ש"ח, היקף דומה לזה שניטל בשנים שקדמו לשנת 2021.

ההאטה בנטילת משכנתאות חדשות החלה במחצית השנייה של שנת 2022, על רקע עליית ריבית בנק ישראל, ובחודש אוקטובר 2023 חלה בהן האטה נוספת, על רקע מלחמת 'חרבות ברזל'.

איור ב'-13: הלוואות חדשות לרכישת דירת מגורים שהעמידו הבנקים למשקי הבית, לפי סוג הצמדה וריבית, אחוזים

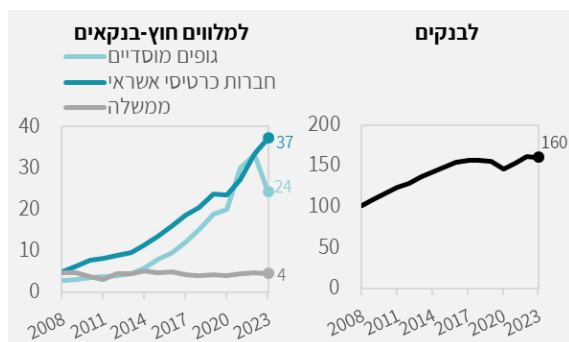

המקור: דיווחי מערכת הבנקאות לפיקוח על הבנקים ועיבודי בנק ישראל.

על רקע עליית ריבית בנק ישראל חלה השנה ירידה משמעותית במשקל המשכנתאות החדשות במסלול הפריים.

שיעור המשכנתאות החדשות שניטלו במסלול הלא-צמוד בריבית משתנה פריים ירד בשנת 2023 בכ-25 נקודות האחוז לכ-15%, על רקע עליית שיעור הריבית במסלול זה. במקביל חלה עלייה בשיעור המשכנתאות החדשות שניטלו במסלול הלא-צמוד בריבית משתנה לתקופה של שנתיים עד חמש שנים לכ-23%.

איור ב'-14: יתרת החוב של משקי הבית שלא-לדיור לפי מלווים מיליארדי ש"ח

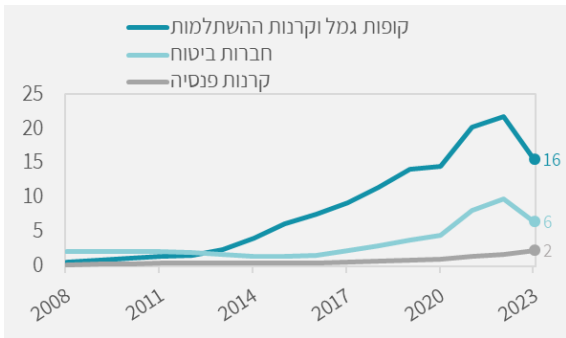
המקור: דיווחים לבנק ישראל ועיבודי בנק ישראל.

השנה הצטמצם החוב שלא-לדיור לגופים המוסדיים ולבנקים ומנגד עלה החוב לחברות כרטיסי אשראי.

יתרת החוב שלא-לדיור של משקי הבית ירדה השנה בכ-7 מיליארד ש"ח (-3%) לכ-226 מיליארדים: מקור הירידה ביתרה הוא בהלוואות מהגופים המוסדיים, שירדו בכ-9 מיליארד ש"ח לכ-24 מיליארדים; גם יתרת החוב לבנקים קטנה השנה בכ-1% ועמדה בסופה על כ-160 מיליארד ש"ח; מנגד עלתה השנה יתרת ההלוואות מחברות כרטיסי האשראי בכ-11% לכ-37 מיליארד ש"ח.

בסוף השנה עמד משקל החוב לבנקים מסך החוב שלא-לדיור על כ-71%.

איור ב'-15: יתרת החוב של משקי הבית שלא-לדיור לגופים המוסדיים מיליארדי ש"ח

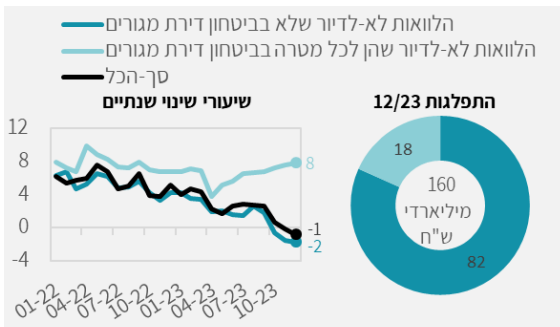

המקור: דיווחים לבנק ישראל ועיבודי בנק ישראל.

הירידה בהלוואות שלא-לדיור מהגופים המוסדיים התרכזה בהלוואות מקופות הגמל ומקרנות ההשתלמות.

על רקע עליית ריבית בנק ישראל נרשמה ירידה ביתרת ההלוואות שלא-לדיור שנטלו משקי הבית מהגופים המוסדיים, שהתרכזה בעיקר בהלוואות מקופות הגמל ומקרנות ההשתלמות (כ-6 מיליארד ש"ח) ויתרתן בסוף השנה עמדה על כ-16 מיליארדים. ההלוואות מחברות הביטוח קטנו אף הן בכ-3 מיליארד ש"ח לכ-6 מיליארדים; מנגד, נרשמה עלייה קלה בהלוואות מקרנות הפנסיה ויתרתן עמדה בסוף השנה על כ-2 מיליארד ש"ח.

איור ב'-16: החוב של משקי הבית שלא-לדיור לבנקים התפלגות (אחוזים), שיעור שינוי שנתיים (אחוזים)

המקור: דיווחי מערכת הבנקאות לפיקוח על הבנקים ועיבודי בנק ישראל.

מפילוח החוב שלא-לדיור לבנקים עולה כי השנה התאפיין החוב לבנקים בעלייה בהיקף ההלוואות לכל מטרה בביטחון דירת מגורים, לצד ירידה בהיקף ההלוואות האחרות שלא-לדיור.

יתרת החוב שלא-לדיור שנטלו משקי הבית מהבנקים הסתכמה בסוף השנה לכ-160 מיליארד ש"ח והיא מורכבת מהלוואות לכל מטרה בביטחון דירת מגורים והלוואות אחרות שמהוות כ-18% ו-82% מסך החוב שלא-לדיור מהבנקים, בהתאמה.

במהלך השנה עלתה יתרת ההלוואות לכל מטרה בביטחון דירת מגורים בקצב מהיר של כ-8%. מנגד ירדו ההלוואות האחרות, שהן המרכיב העיקרי בחוב, בשיעור של כ-2%.

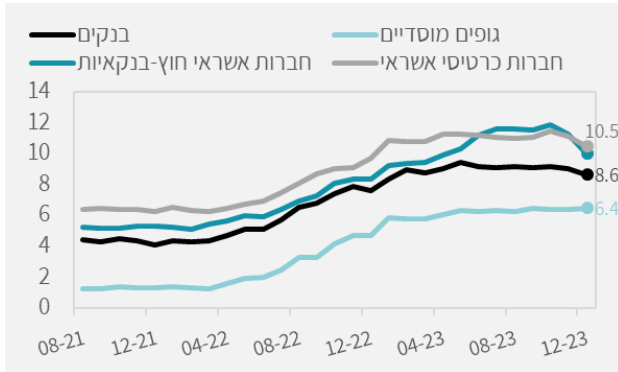
מבט מקרוב

מבט מקרוב: הלוואות צרכניות של המגזר הקמעוני (משקי בית ועוסקים מורשים)⁹

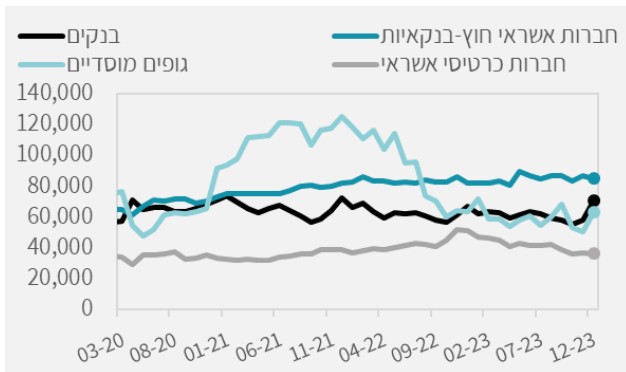
הלוואות צרכניות הן רכיב מרכזי בהלוואות לא-לדיור למגזר משקי הבית והן ניתנות על ידי מספר גופים - הבנקים, שהם המלווים העיקריים, חברות כרטיסי האשראי, הגופים המוסדיים וחברות אשראי חוץ-בנקאיות. ההתפתחויות והמאפיינים של הלוואות הצרכניות, נובעים הן מרמת הסיכון של הלואים והן מהמאפיינים השונים של הלוואות, כך לדוגמה משקפת הריבית הממוצעת הנמוכה בהלוואות שניתנות מהגופים המוסדיים את קיומן של בטוחות ואת רמת הסיכון הנמוכה של הלואים, בשונה מהלוואות שניתנות מחברות כרטיסי אשראי ומחברות אשראי חוץ-בנקאיות. על רקע העלייה בריבית בנק ישראל והעלייה בעלויות המימון, ניכרת שונות בהתפתחויות של יתרות הלוואות מהמלווים השונים - חלק מהלווים צמצמו את הלוואות מהגופים המוסדיים ומהבנקים וחלקם הגדילו את הלוואות מחברות חוץ-בנקאיות ומחברות כרטיסי אשראי.¹⁰

הלוואות מהגופים המוסדיים בגיבוי של בטוחות ניתנות בריבית נמוכה יותר, בהשוואה להלוואות מחברות כרטיסי אשראי וחברות אשראי חוץ-בנקאיות.¹¹

איור ב'-18: הריבית הממוצעת להלוואות חדשות לא-צמודות, בריבית משתנה, לפי סוג מלווה; אחוזים

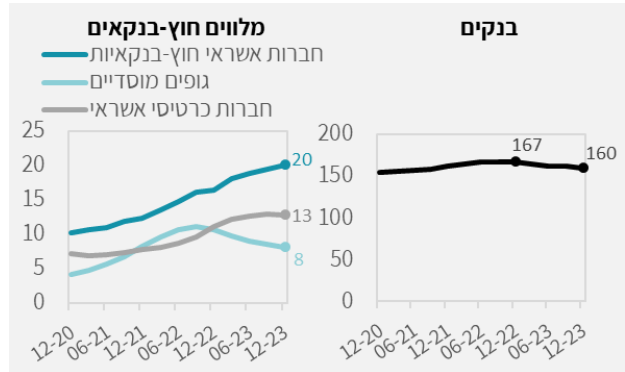

השונות בגובה הלוואה הממוצעת שניתנת על ידי המלווים השונים מושפעת מהמאפיינים השונים של הלוואות.
איור ב'-20: גובה הלוואה ממוצעת חדשה שניתנה, לפי סוג מלווה; שקלים חדשים

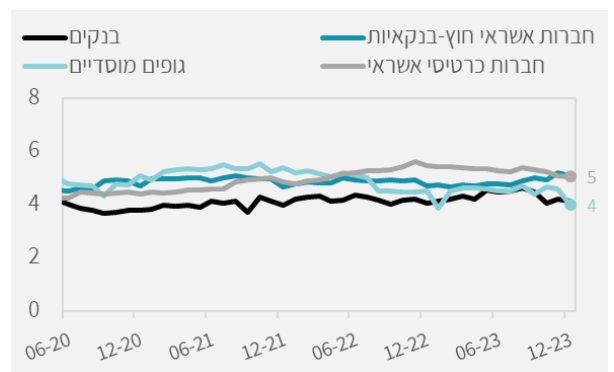

השנה חלה ירידה ביתרת הלוואות הצרכניות שניתנות מהבנקים ומהגופים המוסדיים ומנגד גדלה יתרת הלוואות מחברות אשראי חוץ-בנקאיות וחברות כרטיסי אשראי.

איור ב'-17: יתרת הלוואות הצרכניות לפי סוג מלווה; מיליארדי ש"ח

תקופת הלוואה הממוצעת של הלוואות חדשות דומה בין המלווים השונים ועומדת בשנת 2023 על כ-4-5 שנים.
איור ב'-19: תקופת הלוואה ממוצעת של הלוואות חדשות, לפי סוג מלווה; שנים

המקור: דיווחים לבנק ישראל ועיבודי בנק ישראל.

⁹ מגזר קמעוני מתייחס לאנשים פרטיים ולעוסקים מורשים. יודגש כי בניגוד לבנקים ולחברות כרטיסי האשראי שמחויבים לדווח למאגר, חברות אשראי חוץ-בנקאיות וגופים מוסדיים מדווחים למאגר רק במקרה של עמידה בסף דיווח, כפי שנקבע בחוק או במקרה של עקרון ההדדיות. לכן מתייחסים הנתונים באיורים בחלק זה רק לגופים שמדווחים למאגר והם מייצגים רק חלק מהלוואות הצרכניות שניתנות במשק על ידי גופים מוסדיים וחברות חוץ-בנקאיות. כמו כן מוצגים בחלק זה נתונים של הלוואות צרכניות מחברות כרטיסי אשראי בחסר, מכיוון ששיעור ניכר מהן ניתן על חשבון מסגרת האשראי ועל כן אינן מדווחות תחת "מוצר הלוואות צרכניות" וזאת בהתאם למידע שמנוהל בכל מקור מידע. להרחבה על המאגר הסטטיסטי על נתוני אשראי למשקי בית ראו את העבודה בחלקו השני של הפרסום "מבט סטטיסטי 2020".

¹⁰ להרחבה של ניתוח הלוואות אלה ראו תיבה ד'-2 בפרק ד' בדוח בנק ישראל 2023, שצפוי להתפרסם בסוף חודש מרץ 2024.

¹¹ רוב הלוואות הצרכניות מהבנקים ומחברות כרטיסי האשראי הן בריבית משתנה, לעומת הגופים המוסדיים וחברות האשראי החוץ-בנקאיות, שמשקל הלוואות הצרכניות בריבית משתנה מצידם עמד במהלך שנת 2023 על כ-58% וכ-10%, בהתאמה.

אינדיקטורים מרכזיים

2023	2022	2021	2020	2019	2018	2017	
החוב של המגזר העסקי הלא-פיננסי							
1304	1240	1102	978	956	924	867	סך החוב של המגזר העסקי (במיליארדי ש"ח, לסוף תקופה)
48	95	127	44	51	37	32	אומדן לתנועות נטו (במיליארדי ש"ח, מצטבר שנתי)
44	47	48	50	52	52	52	משקל החוב החוץ-בנקאי (באחוזים, לסוף תקופה)
25	25	25	25	24	25	25	משקל החוב הסחיר (באחוזים, לסוף תקופה)
54	54	53	52	50	49	49	משקל החוב הלא-צמוד מדד (באחוזים, לסוף תקופה)
27	25	25	26	26	27	28	משקל החוב הצמוד-מדד (באחוזים, לסוף תקופה)
20	21	22	22	24	25	24	משקל החוב הצמוד-מט"ח והנקוב במט"ח (באחוזים, לסוף תקופה)
70	70	70	69	67	69	67	יחס חוב המגזר העסקי לתמ"ג (באחוזים, לסוף תקופה)
החוב של משקי הבית							
793	775	692	611	588	557	529	סך החוב של משקי הבית (במיליארדי ש"ח, לסוף תקופה)
10	71	76	25	31	25	26	אומדן לתנועות נטו – נטילת אשראי נטו (במיליארדי ש"ח, מצטבר שנתי)
71	118	116	78	68	60	53	סך כל נטילת משכנתאות חדשות (במיליארדי ש"ח, מצטבר שנתי)
72	70	69	68	66	65	64	משקל החוב לדירור (באחוזים, לסוף תקופה)
68	68	67	66	66	66	66	משקל החוב הלא-צמוד מדד (באחוזים, לסוף תקופה)
32	32	33	33	34	33	33	משקל החוב הצמוד-מדד (באחוזים, לסוף תקופה)
0.3	0.4	0.3	0	1	1	1	משקל החוב הצמוד-מט"ח והנקוב במט"ח (באחוזים, לסוף תקופה)
42	44	44	43	41	41	41	יחס חוב משקי הבית לתמ"ג (באחוזים, לסוף תקופה)

המקור: נתונים ועיבודים של בנק ישראל.

מקורות הנתונים ומונחים מרכזיים

החטיבה למידע ולסטטיסטיקה בבנק ישראל מנהלת מערכת של נתונים על הפעילות בשוק האשראי¹². החטיבה אוספת נתונים ומידע מדיווחים וממקורות שונים, מעבדת אותם לכדי מערכת נתונים כוללת ועקבית ומחשבת את מצרפי האשראי במשק לפי פילוחים שונים. מקורות הנתונים של המערכת הם דיווחי מערכת הבנקאות לפיקוח על הבנקים, דוחות כספיים רבעוניים של חברות כרטיסי האשראי, דיווחים של הגופים המוסדיים למשרד האוצר ולבנק ישראל, של הבורסה לניירות ערך בתל אביב, דיווחים ישירים של חברות עסקיות ישראליות גדולות לבנק ישראל על פעילותן מול תושבי-חוץ, דיווחים של בנקים ומתווכים פיננסיים אחרים לבנק ישראל על האחזקות שבידי תושבי-חוץ בנכסים פיננסיים ישראלים וכן דיווחים של משרד האוצר.

המגזר הפרטי הלא-פיננסי

המגזר הפרטי הלא-פיננסי מורכב מהמגזר העסקי הלא-פיננסי (חברות עסקיות ישראליות שאינן בנקים, חברות כרטיסי אשראי וגופים מוסדיים) וממגזר משקי הבית. פרק זה מתמקד בחוב של המגזר הפרטי הלא-פיננסי למלווים העיקריים (בנקים, גופים מוסדיים ותושבי-חוץ) ואינו כולל חוב למלווים אחרים (כגון חברות אשראי פרטיות). ההערכה היא שהיקף פעילותם של המלווים האחרים קטן בהשוואה לזה של המלווים העיקריים והם לא נכללים כיום במצרפי האשראי במשק כמגזר מלווה בשל היעדר נתונים ישירים. ההלוואות שחברות אלה נוטלות והאג"ח שהן מנפיקות, שמשמשים למתן אשראי ולצרכים אחרים, כלולים בסך החוב של המגזר העסקי-הלא פיננסי. איסוף נתונים אלה צפוי להתרחב לאחר השלמת איסוף הנתונים על ידי רשות שוק ההון, הביטוח וההיסכון, שמופקדת על מתן רישיונות לעוסקים במתן אשראי במסגרת חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (שירותים פיננסיים מוסדרים), התשע"ו-2016.

יתרת החוב

יתרת החוב מייצגת את מלאי האשראי (positions, stocks) בנקודת זמן מסוימת. יתרת החוב נסקרת בפרק זה מנקודת הראות של המגזרים הלווים במשק, כשערכו של החוב לא תלוי בשווי האג"ח בשוק או בשווי ההלוואות שרשומות בספרי המלווים. יתרות האג"ח מוצגות לפיכך בערך הנקוב המתואם ויתרות ההלוואות מוצגות לפני ניכון של יתרות ההפרשה להפסדי אשראי, שרשומות בספרי החשבונות של המלווים.

גיוס חוב נטו / פירעון חוב נטו (אומדן לתנועות)

גיוסי חוב נטו / פירעונות חוב נטו הם השינוי ביתרת החוב שמייצג את הפעילות הכלכלית בשוק האשראי. השינוי ביתרת החוב מושפע מזרמים כלכליים שמורכבים מתנועות מימון שונות (אשראי חדש שגויס, כגון נטילת הלוואה או הנפקת אג"ח/ו או אשראי ישן שנפרע, כגון החזר הלוואה או פירעון אג"ח). התנועות כוללות תשלומי ריבית וצבירות ריבית; שינויים במחירים (כגון שינוי במדד המחירים לצרכן בחוב הצמוד מדד); וגורמים נוספים.

מחסור בנתונים ישירים על כל אחד מרכיבים אלה מביא לחישוב אומדן לתנועות – "גיוס חוב נטו / פירעון חוב נטו" – שנגזר מנתוני יתרות החוב. אומדן לתנועות במהלך תקופה נתונה מחושב כהפרש בין יתרת החוב בסוף התקופה ליתרה בתחילתה, בניכוי השינויים במחירים המתאימים.

הלוואות לדיר מהבנקים

הלוואות לדיר מהבנקים, כפי שדווחו הלקוחות לבנקים, מוגדרות כהלוואות שמקיימות אחד מתנאים אלה (ובלבד שלא ניתנו למטרת עסק): ההלוואה מיועדת לרכישה או לחכירה של דירת מגורים, בנייתה, הרחבתה או שיפוץ; רכישה של מגרש לבניית דירת מגורים או רכישה של זכות בדירת מגורים תמורת דמי מפתח; או מימון פירעון מוקדם של הלוואה כאמור בשני הסעיפים הראשונים, במלואה או בחלקה.

הלוואות שלא-לדיר מהבנקים

הלוואות שלא-לדיר מהבנקים, כפי שדווחו הלקוחות לבנקים, מוגדרות כהלוואות שמטרתן אינה דיר ושניתנו מהבנקים לאנשים פרטיים (כולל יתרת עו"ש שלילית/משיכת יתר) ולמלכ"רים פרטיים תושבי ישראל. כולל הלוואות בביטחון דירת מגורים שלא למטרת מגורים (הלוואות לכל מטרה).

יתרת העו"ש השלילית (משיכת יתר או "אוברדרפט") של משקי הבית

יתרת עובר ושב שלילית של משקי בית כלולה ביתרת החוב שלא-לדיר לבנקים. היתרה השלילית מוגדרת כניצול בפועל של מסגרת האשראי המוקצית בחשבונות העו"ש של הלקוחות הפרטיים. היה ואושרה חריגה מעבר למסגרת האשראי בחשבונות העו"ש, תיכלל גם חריגה זו בסעיף יתרת העו"ש השלילית.

¹² לפירוט נוסף של הגדרות, מושגים והסברים ראו "מערכת נתוני האשראי בישראל" בחלקו השני של הפרסום [מבט סטטיסטי 2015](#).

ענף פעילויות בנדל"ן וענף הבינוי על פי סיווג ענפי כלכלי של הלמ"ס

הלמ"ס מסווגת את החברות העוסקות בפעילות כלכלית על פי כללי החשבונאות הלאומית (SNA) ועל פי המלצות האו"ם. הסיווג האחד מגדיר מגוון של פעילויות כלכליות לפי עקרונות שנקבעו לפעילויות כלכליות דומות. יחד עם זאת ישנם עקרונות הסיווג תלוי במידע העומד לרשות המסווג.

על פי הגדרות הלמ"ס: *ענף פעילויות בנדל"ן* – כולל חברות העוסקות בפעילויות של מתווכים וסוכנים בתחומי הקנייה והמכירה של נדל"ן, השכרת נדל"ן ומתן שירותי נדל"ן אחרים, כגון שמאות ותפקוד כצד שלישי בעסקות נדל"ן; *ענף הבינוי* – כולל חברות העוסקות בפעילויות בנייה כלליות ומיוחדות המשמשות להקמת מבנים ובניינים ולעבודות הנדסה אזרחית: בניית מבנים ובניינים חדשים, בניית תוספות למבנים קיימים, שיפוץ ותיקון של מבנים קיימים, הקמת מבנים ובניינים טרומיים באתרי בנייה ובנייה של מבנים זמניים.

לפירוט מלא של רמות הסיווג, פירוט הענפים, אופן סיווגם ועקרונות הסיווג ראו "הסיווג האחד של ענפי הכלכלה 2011" [באתר של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה](#).

ענף נדל"ן מניב וענף הבינוי על פי סיווג ענפי של הבורסה לני"ע

סיווג ענפי נוסף עורכת הבורסה לניירות ערך, ובו החברות הבורסאיות משויכות לאחד מהענפים הקיימים בטבלת הענפים של הבורסה. סיווג של כל חברה נקבע בעת ההנפקה הראשונית שלה, ועשוי להשתנות בעת שינוי מהותי בעיסוקה.

על פי הגדרות הבורסה לני"ע: *ענף נדל"ן מניב* – כולל חברות הפועלות בתחומי נדל"ן מניב למסחר, לתעשייה, למשרדים, ללוגיסטיקה, למגורים, למלונאות, לדיור מוגן וכן קרנות השקעה מקרקעי (ריט); *תת-ענף נדל"ן מניב בחו"ל* – כולל חברות ש-60% ומעלה מהכנסותיהן וגם 60% ומעלה מנכסי הנדל"ן המניב שלהן, הם מנכסי נדל"ן מניב בחו"ל; *תת-ענף נדל"ן מניב בישראל* – כולל חברות שעוסקות בנדל"ן מניב ושאינן עומדות בכללי תת-ענף נדל"ן מניב בחו"ל; *ענף הבינוי* – כולל חברות העוסקות בייזום בנייה, קבלנות בניין, התחדשות עירונית ועבודות תשתית.

לפירוט מלא של הענפים, תת-הענפים, עקרונות קביעת הסיווג הענפי של חברות רב-תחומיות ומידע מפורט על מועדי העדכון של הסיווג הענפי ראו 'נוהל הסיווג הענפי של החברות הבורסאיות', המפורסם [באתר הבורסה לני"ע](#).